

اصول قانون اساسی

در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و سی و چهارم

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۱۱۵

تاریخ: ۱۳۹۴/۶/۱

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و سی و چهارم

تدوین:

محمد صالحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۱۱۵

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۶/۱

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

- ۲..... اصل یکصد و سی و چهارم
- ۲..... ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی
- ۲..... ۱-۱- طرح قانونی اداره صدا و سیماى جمهوری اسلامی ایران
- ۲..... ۲-۱- طرح تشکیل شورای عالی صنایع
- ۳-۱- لایحه اجازه تعیین نرخ آب برای مصارف شهری، کشاورزی، صنعتی و سایر مصارف..... ۴
- ۴-۱- طرح تشکیل سازمان حسابرسی..... ۴
- ۵-۱- لایحه برنامه پنج‌ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۴
- ۶-۱- لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۵
- ۷-۱- لایحه رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور..... ۶
- ۲..... ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران
- ۷..... ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۷..... ۱-۳- استفسار رئیس مجلس شورای اسلامی
- ۹..... ۲-۳- استفسار نخست‌وزیر
- ۱۱..... ۳-۳- استفسار نخست‌وزیر
- ۱۲..... ۴-۳- استفسار رئیس مجلس شورای اسلامی
- ۱۴..... ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۱۴..... ۱-۴- استعلام رئیس مجلس شورای اسلامی نسبت به تغییر نحوه رأی‌گیری در کمیسیون متشکل از چند وزیر در مصوبه هیئت وزیران
- ۱۶..... ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان
- ۱-۵- تذکر به رئیس جمهور وقت پیرامون سرنوشت نهادها و سازمان‌های مستقل یا وابسته به نخست‌وزیری و وزارت مشاورت و اظهارنظر در نحوه عمل منطبق با قانون اساسی نسبت به این دستگاه‌ها.. ۱۶

اصل یکصد و سی و چهارم

مصوب ۱۳۶۸: ریاست هیئت وزیران با رئیس جمهور است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدابیر لازم به هماهنگی ساختن تصمیم‌های وزیران و هیئت دولت می‌پردازد و با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می‌کند. در موارد اختلاف نظر و یا تداخل در وظایف قانونی دستگاه‌های دولتی در صورتی که نیاز به تفسیر یا تغییر قانون نداشته باشد، تصمیم هیئت وزیران که به پیشنهاد رئیس جمهور اتخاذ می‌شود لازم‌الاجرا است. رئیس جمهور در برابر مجلس، مسئول اقدامات هیئت وزیران است.

اصل سابق (مصوب ۱۳۵۸): ریاست هیئت وزیران با نخست‌وزیر است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدابیر لازم به هماهنگی ساختن تصمیم‌های دولت می‌پردازد و با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می‌کند. نخست‌وزیر در برابر مجلس، مسئول اقدامات هیئت وزیران است.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره م/۴۰/ص مورخ ۱۳۵۹/۹/۲۵ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی اداره صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹/۹/۱۰ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- با توجه به اصل ۵۷ و ۱۱۳ قانون اساسی که رئیس جمهور را پس از مقام رهبری، عالی‌ترین مقام رسمی کشور و تنظیم‌کننده روابط قوای سه‌گانه دانسته و با عنایت به اصول ۱۳۴ و ۱۳۸ و ۱۲۶ که مباشرت تنظیم اداره امور کشور و اجرای قوانین را از آن هیئت وزیران می‌داند، تجزیه رأی قوه مجریه به سه رأی رئیس جمهور، نخست‌وزیر و اکثریت وزراء برای تعیین نماینده قوه مجریه در اداره سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و دخالت دادن رأی رئیس جمهور و آن را در کنار رأی نخست‌وزیر و اکثریت وزراء قرار دادن، با قانون اساسی مطابقت ندارد و بنابراین بند (ب) ماده (۲) قانون صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مغایر قانون اساسی است.^(۱)

۲-۱- نظر شماره ۶۲۰۶ مورخ ۱۳۶۱/۸/۲۳ شورای نگهبان در خصوص طرح تشکیل

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۱.

شورای عالی صنایع مصوب ۱۳۶۱/۸/۹ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲- در ماده (۳) اشکالات زیر وارد است:

الف- ...

ب- تشکیل این شورا با توجه به اینکه مسئول تصمیمات آن در برابر مجلس معلوم نشده است و مستفاد از اصل ۸۷، ۱۳۴ و ۱۳۷ قانون اساسی این است که مجلس و نمایندگان در کل امور اجرایی از نخست‌وزیر و وزراء حق سؤال دارند، با سه اصل مذکور مغایر است.^(۱)

۱. ماده ۳- اعضای تشکیل‌دهنده شورای عالی صنایع به شرح زیر است:

۱- نخست‌وزیر

۲- وزیر صنایع

۳- وزیر صنایع سنگین

۴- وزیر معادن و فلزات

۵- وزیر نفت

۶- وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه

۷- معاون وزیر دفاع در امور صنایع دفاع ملی

۸- مدیر عامل بانک صنعت و معدن

تبصره ۱- سازمان برنامه و بودجه وظیفه دبیرخانه شورای مذکور را به عهده خواهد داشت.

تبصره ۲- آیین‌نامه مربوط به حدود و وظایف و اختیارات شورای عالی صنایع و کیفیت روابط آن با ارگان‌های صنعتی و معدنی کشور و شورای اقتصاد و هیئت وزیران ظرف مدت دو ماه از تاریخ تصویب این قانون از طرف شورا تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۳- شورا موظف است حداقل هر پانزده روز یک‌بار تشکیل جلسه دهد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۱/۱۰/۲۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۳- اعضای تشکیل‌دهنده شورای عالی صنایع به شرح زیر است:

۱- وزیر صنایع

۲- وزیر صنایع سنگین

۳- وزیر معادن و فلزات

۴- وزیر نفت

۵- وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه

۶- وزیر دفاع ملی

تبصره ۱- سازمان برنامه و بودجه وظیفه دبیرخانه شورای مذکور را به عهده خواهد داشت.

تبصره ۲- در اولین جلسه شورای عالی صنایع، رئیس شورا برای مدت یک سال با رأی اکثریت اعضای شورا انتخاب خواهد شد.

۳-۱- نظر شماره ۷۵۹۲ مورخ ۱۳۶۱/۱۱/۲۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه اجازه تعیین نرخ آب برای مصارف شهری، کشاورزی، صنعتی و سایر مصارف مصوب ۱۳۶۱/۱۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱- تبصره (۱) و (۲) ماده واحده^(۱) که تعیین میزان بخشودگی مصرف آب مشروب را به تصویب شورای اقتصاد موکول کرده، از نظر اینکه با اصل ۶۰ و ۱۳۴ و ۱۳۷ قانون اساسی مغایرت پیدا می‌کند، به اکثریت آراء مغایر با قانون اساسی شناخته شد.

۴-۱- نظر شماره ۹۳۲۳ مورخ ۱۳۶۲/۵/۱۲ شورای نگهبان در خصوص طرح تشکیل سازمان حسابرسی مصوب ۱۳۶۲/۵/۶ مجلس شورای اسلامی:

۱-۴-۱- با توجه به اینکه سازمان حسابرسی وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار داده شده، تبصره (۳) ماده واحده^(۲) از جهت اینکه عزل و نصب رئیس سازمان مذکور را مشروط به تصویب هیئت وزیران و حکم نخست‌وزیر قرار داده است، به اکثریت آراء اعضای شورای نگهبان، مغایر با اصول ۶۰، ۱۳۴ و ۱۳۷ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۵-۱- نظر شماره ۷۱۴۵ مورخ ۱۳۷۳/۹/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج‌ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۳/۸/۲۴ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- تشکیل شورای عالی کشاورزی در تبصره (۶۴)،^(۳) مغایر اصول ۶۰، ۱۳۴ و ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد.

→

- تبصره ۳- رئیس شورا پاسخگوی اقدامات شورا در برابر مجلس شورای اسلامی خواهد بود.
- تبصره ۴- آیین‌نامه مربوط به حدود و وظایف و اختیارات شورای عالی صنایع و کیفیت روابط آن با ارگان‌های صنعتی و معدنی کشور و شورای اقتصاد و هیئت وزیران ظرف مدت دو ماه از تاریخ تصویب این قانون از طرف شورا تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.
- تبصره ۵- شورا موظف است حداقل هر پانزده روز یکبار تشکیل جلسه دهد.
۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصتم، شماره ۱-۷-۱.
 ۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصتم، شماره ۱-۱۱-۱.
 ۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصتم، شماره ۱-۱۵-۵.

۱-۶- نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۵۸ مورخ ۱۳۷۸/۹/۳۰ و نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۷۴ مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۹/۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۶-۱- ذیل ماده (۱۵۶)^(۱) از این جهت که تصمیمات ستاد هماهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را لازم‌الاجراء دانسته، خلاف اصول ۶۰ و ۱۳۴ و ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۶-۲- در ماده (۱۸۶)^(۲) از این جهت که شورای هماهنگی اجرایی اتباع بیگانه یک شورای تصمیم‌گیرنده در امور اجرایی است، فلذا تشکیل شورای مذکور، خلاف

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصتم، شماره ۱-۲۱-۲.

۲. ماده ۱۸۶- به منظور ایجاد تمرکز در سیاست‌گذاری در امور اجرایی، هماهنگی و اتخاذ تصمیم در امور اتباع خارجی (آواره، پناهنده، مهاجر و اتباع خارجی دارای گذرنامه) در زمینه ورود، اسکان، اخراج، اشتغال، آموزش، بهداشت و درمان و روابط بین‌الملل، شورای هماهنگی اجرایی اتباع بیگانه به ریاست وزیر کشور و عضویت وزیران آموزش و پرورش، اطلاعات، امور خارجه، کار و امور اجتماعی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، رئیس سازمان برنامه و بودجه، دبیر شورای عالی امنیت ملی، فرمانده نیروی انتظامی و رئیس جمعیت هلال احمر تشکیل می‌گردد. آیین نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های کار و امور اجتماعی، کشور و اطلاعات به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۸۶- به منظور ایجاد تمرکز در سیاست‌گذاری امور اتباع خارجی (آواره، پناهنده، مهاجر و اتباع خارجی دارای گذرنامه) در زمینه ورود، اسکان، اخراج، اشتغال، آموزش، بهداشت و درمان و روابط بین‌الملل، شورای هماهنگی اجرایی اتباع بیگانه به ریاست وزیر کشور و عضویت وزیران آموزش و پرورش، اطلاعات، امور خارجه، کار و امور اجتماعی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، رئیس سازمان برنامه و بودجه، دبیر شورای عالی امنیت ملی، فرمانده نیروی انتظامی و رئیس جمعیت هلال احمر تشکیل می‌گردد. تصمیمات شورای مذکور پس از تأیید رئیس جمهور قابل اجرا خواهد بود. آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های کار و امور اجتماعی، کشور و اطلاعات به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

نظر شماره ۷۸/۲۱/۶۳۵۵ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

در ماده (۱۸۶) اشکال رفع نشده و ایراد مذکور در نامه سابق شورا به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ذیل ماده (۱۸۶) به شرح زیر اصلاح گردید:

تصمیمات شورای مذکور پس از تأیید هیئت وزیران قابل اجرا خواهد بود.

اصول ۱۳۴ و ۱۳۸ قانون اساسی می باشد.

۷-۱- نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۳۸۱۱ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۳/۱۱/۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۷-۱- در فراز اول تبصره (۳) ماده الحاقی (۲۴)،^(۱) از آنجا که طبق قانون اساسی

۱. ماده الحاقی ۲۴- تبصره (۳) ماده (۳) قانون اصلاح مواد (۱) و (۶) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به شرح زیر اصلاح می شود و سه تبصره دیگر به عنوان تبصره های (۵)، (۶) و (۷) به این ماده الحاق می شود:

تبصره ۳- کلیه مراجعی که مجوز کسب و کار صادر می کنند موظفند نوع، شرایط و فرآیند صدور، تمدید و لغو مجوزهایی که صادر می کنند را به همراه مبانی قانونی مربوطه ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این قانون، تهیه و به «هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار»، مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی به صورت الکترونیکی و پس از تأیید نماینده تام الاختیار یا بالاترین مقام دستگاه اجرایی ارسال کنند. این هیئت هر ماه حداقل یک بار به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با حضور دادستان کل کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، رئیس دیوان محاسبات کشور یا نمایندگان تام الاختیار آنان، دو نماینده مجلس شورای اسلامی، نماینده اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، نماینده اتاق تعاون مرکزی ایران، نماینده اتاق اصناف ایران و حسب مورد نماینده دستگاه اجرایی ذی ربط موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور و دارندگان ردیف و عنوان در قانون بودجه سنواتی مربوط، تشکیل می شود. این هیئت موظف است حداکثر تا مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون، شرایط و مراحل صدور مجوزهای کسب و کار در مقررات، بخشنامه، آیین نامه ها و مانند اینها را به نحوی تسهیل و تسریع نماید و هزینه های آن را به نحوی تقلیل دهد که صدور مجوز کسب و کار در کشور با حداقل هزینه و مراحل آن ترجیحاً به صورت آبی و غیرحضوری و راه اندازی آن کسب و کار در کمترین زمان ممکن صورت پذیرد. مصوبه هیئت مذکور پس از تأیید رئیس جمهور یا نماینده ویژه وی برای کلیه مراجع صدور مجوزهای کسب و کار و کلیه دستگاه ها و نهادها که در صدور مجوزهای کسب و کار نقش دارند لازم الاجراء می باشد. فعالیت این هیئت پس از انجام تکالیف مذکور نیز استمرار یافته و در صورتی که تحقق این اهداف به اصلاح قوانین نیاز داشته باشد، هیئت مذکور موظف است پیشنهادهای لازم برای اصلاح قوانین را تهیه و به مراجع مربوطه ارائه کند و اصلاح آنها را پیگیری نماید. هیئت مذکور موظف است با مطالعه قوانین و مقررات ذی ربط ده کشور اول دنیا در رتبه بندی های معتبر، شاخص های کسب و کار، زمینه تسهیل و تسریع صدور مجوزها را برای بهبود فضای کسب و کار و ارتقای رتبه کمتر از بیست را برای جمهوری اسلامی ایران حداکثر تا ده سال پس از تصویب این قانون فراهم کند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۲۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره ۳- کلیه مراجعی که مجوز کسب و کار صادر می کنند موظفند نوع، شرایط و فرآیند صدور، تمدید و لغو مجوزهایی را که صادر می کنند به همراه مبانی قانونی مربوطه ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این قانون، تهیه و به «هیئت

تغییر و تصویب آیین‌نامه با وزیر یا هیئت وزیران است؛ همچنین صدور تصویب‌نامه با هیئت وزیران می‌باشد، لذا واگذاری این اختیارات به هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار، مغایر اصول ۱۳۴ و ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۳-۱- نظریه تفسیری شماره م/۳۰۹۳ مورخ ۱۳۶۰/۵/۸ شورای نگهبان در خصوص استفسار رئیس مجلس شورای اسلامی:

تاریخ: ۱۳۶۰/۴/۲۷

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

با توجه به نامه مورخ ۶۰/۳/۱۸ اینجانب در مورد دفتر ارتباطی مردم با نماینده مجلس و سؤال ریاست مجلس در رابطه با آن از شورای محترم نگهبان قانون اساسی، لازم است به عرض برساند که در اصل ۸۴ قانون اساسی هر نماینده را در برابر تمام ملت مسئول دانسته و به او حق اظهارنظر در مسائل داخل و خارجی کشور داده است.

→

مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار» مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی به صورت الکترونیکی و پس از تأیید نماینده تام‌الاختیار یا بالاترین مقام دستگاه اجرایی ارسال کنند. این هیئت هر ماه حداقل یک‌بار به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با حضور دادستان کل کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، رئیس دیوان محاسبات کشور یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان، دو نماینده مجلس شورای اسلامی، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، رئیس اتاق تعاون مرکزی ایران، رئیس اتاق اصناف ایران و حسب مورد نماینده دستگاه اجرایی ذی‌ربط موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور و دارندگان ردیف و عنوان در قانون بودجه سنواتی مربوط، تشکیل می‌شود. این هیئت موظف است حداکثر تا مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون، شرایط و مراحل صدور مجوزهای کسب و کار در مقررات، بخشنامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و مانند اینها را به نحوی تسهیل و تسریع نماید و هزینه‌های آن را به نحوی تقلیل دهد که صدور مجوز کسب و کار در کشور با حداقل هزینه و مراحل آن ترجیحاً به صورت آنی و غیرحضوری و راه‌اندازی آن کسب و کار در کمترین زمان ممکن صورت پذیرد. مصوبات هیئت مذکور در مورد بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی و در مورد تصویب‌نامه‌های هیئت وزیران پس از تأیید هیئت وزیران برای کلیه مراجع صدور مجوزهای کسب و کار و کلیه دستگاه‌ها و نهادها که در صدور مجوزهای کسب و کار نقش دارند لازم‌الاجراء می‌باشد.

فعالیت این هیئت پس از انجام تکالیف مذکور نیز استمرار یافته و در صورتی که تحقق این اهداف به اصلاح قوانین نیاز داشته باشد، هیئت مذکور موظف است پیشنهادهای لازم را برای اصلاح قوانین تهیه و به مراجع مربوطه ارائه کند.

طبیعی است برای انجام این مسئولیت و توان اظهار نظر باید اطلاعات لازم را داشته باشد که یکی از راه‌های کسب اطلاعات و انجام وظیفه، وجود دفتری است که هم محل مشخصی باشد و هم در حدود اختیارات و امکانات مکاتباتی بنماید که به عملی شدن کار کمک کرده و از اتلاف وقت بیشتر هم جلوگیری می‌نماید.

اما در نامه ۱۲۳۱/دال.ه - ۶۰/۳/۲۵^(۱) ریاست محترم مجلس به شورای نگهبان ضمن عنوان کردن دفتر ارتباطی مردم با نمایندگان در مورد اصل ۷۶ که حق تحقیق و تفحص را به مجلس داده است، سؤال شده و استناد گردیده است و جواب شورای نگهبان نیز در نامه شماره ۲۸۱۳ مورخ ۱۳۶۰/۴/۳^(۲) با استناد به اصل ۷۶ قانون اساسی

۱.

شماره: ۱۲۳۱/دال - ه

تاریخ: ۱۳۶۰/۳/۲۵

شورای محترم نگهبان قانون اساسی

نمایندگان مجلس شورای اسلامی در ارتباط با مسائل حوزه انتخابیه خویش اقدام به ایجاد و تأسیس «دفتر همکاری‌های مردم با نمایندگان» در شهرستان‌های مختلف می‌نمایند. این دفاتر با ارسال نامه به ادارات و سازمان‌های اجرایی خواستار اطلاعات مختلف می‌شوند. در پاره‌ای از شهرستان‌ها مسئولین اجرایی و فرمانداری‌ها از پاسخ‌گفتن به سئوالات و نامه‌های دفاتر همکاری خودداری نموده‌اند که این امر موجب دل‌تنگی و اظهار گلایه نمایندگان شده است.

لذا با عنایت به مفاد اصل ۷۶ قانون اساسی و مطالب فوق نظر خود را در این خصوص که این عمل از حقوق نمایندگان است یا مجلس شورای اسلامی اعلام فرمایید.

رئیس مجلس شورای اسلامی

اکبر هاشمی رفسنجانی

۲.

شماره: ۲۸۱۳

تاریخ: ۱۳۶۰/۴/۳

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

عطف به نامه شماره ۲۳۱/دال-ه مورخ ۱۳۶۰/۳/۲۵،

موضوع در جلسه رسمی شورای نگهبان مطرح شد. نظر اکثریت اعضا بر این است که حق مذکور در اصل ۷۶ در حقوق مجلس شورای اسلامی است و نمایندگان این حق را ندارند.

دبیر شورای نگهبان

لطف‌الله صافی

که از حقوق مجلس است و نماینده بشخصه این حق را ندارد می‌باشد. بنابراین تقاضا دارد برای روشن شدن مسئله و رفع ابهام، موضوع مربوطه را با استناد به اصل ۸۴ قانون اساسی از شورای نگهبان استفسار بفرمایید.^(۱)

با تشکر و به امید توفیق برای شما
لطیف صفری
نماینده مردم اسلام‌آباد غرب

شماره: م/۳۰۹۳
تاریخ: ۱۳۶۰/۵/۸

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

عطف به نامه بدون شماره مورخ ۱۳۶۰/۴/۲۷، موضوع در جلسه رسمی شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت. نظر اکثریت اعضاء شورای نگهبان به این شرح اعلام می‌شود:

«از دقت در اصول ۷۶، ۸۴، ۸۸ و ۱۳۴ و ۱۳۷ قانون اساسی استفاده می‌شود که دولت و وزراء در برابر مجلس و نمایندگان مجلس مسئولند و سؤال نمایندگان باید در مجلس به آن پاسخ داده شود و به غیر این صورت، سؤال نمایندگان از دولت و هر مقام اجرایی دیگر و پاسخ آنها حکم سؤال و پاسخ‌های عادی را دارد.»

دبیر شورای نگهبان
لطف‌الله صافی

۳-۲- نظریه تفسیری ۱۶۱۹ مورخ ۱۳۶۳/۷/۳ شورای نگهبان در خصوص استفسار نخست‌وزیر:

شماره: ۳۶۹۷۸
تاریخ: ۱۳۶۳/۵/۳۰

۱. ریاست وقت مجلس شورای اسلامی در هاشم نامه فوق چنین نوشته‌اند:

شورای محترم نگهبان
لطفاً به این سؤال پاسخ فرمایید.

شورای محترم نگهبان

نظر به اینکه در خصوص نحوه اداره بعضی از سازمان‌های مستقل که وابسته به نخست‌وزیری هستند ابهاماتی ایجاد شده، لذا خواهشمند است با عنایت به اصل ۹۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اعلام فرمایند:

آیا وجود یا ایجاد سازمان‌های مستقل و وابسته که زیر نظر نخست‌وزیر اداره می‌شوند (مانند سازمان برنامه و بودجه) و در جهت انجام وظایف مذکور در اصل ۱۳۴ فعالیت می‌نمایند مغایرتی با قانون اساسی دارد یا خیر؟ و آیا با وضع قانون می‌توان سازمان‌هایی که وسیله و ابزار نظارت نخست‌وزیر بر کار وزیران و هماهنگی تصمیمات دولت و تعیین برنامه و خط مشی دولت و سایر موارد مندرج در این اصل است از نخست‌وزیری منتزع و به وزارتخانه‌ای واگذار نمود؟

میرحسین موسوی

نخست‌وزیر

شماره: ۱۶۱۹

تاریخ: ۱۳۶۳/۷/۳

جناب آقای موسوی نخست‌وزیر

عطف به نامه شماره ۳۶۹۷۸ مورخ ۱۳۶۳/۵/۳۰، موضوع در جلسه شورای نگهبان مطرح و نظر شورا به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

«وجود یا ایجاد سازمان‌های وابسته به نخست‌وزیری که وسیله و ابزار نظارت نخست‌وزیر بر کار وزیران و هماهنگی تصمیمات دولت و تعیین برنامه و خط مشی دولت و به طور کلی مربوط به وظایف نخست‌وزیر مندرج در اصل ۱۳۴ قانون اساسی است، مغایر قانون اساسی نمی‌باشد. انتزاع سازمان‌های مزبور از نخست‌وزیری و واگذاری آنها به وزارتخانه‌ای دیگر با قانون اساسی مغایرت دارد. بدیهی است مقررات قانونی مربوط به وظایف و اختیارات سازمان‌های یاد شده باید با قانون اساسی مطابقت داده شود.»

دبیر شورای نگهبان

لطف‌الله صافی

۳-۳- نظریه تفسیری شماره ۷۷۵۱ مورخ ۱۳۶۵/۱۲/۵ شورای نگهبان در خصوص استفسار نخست وزیر:

شماره: ۱۰۱۲۶۲

تاریخ: ۱۳۶۵/۱۲/۲

شورای محترم نگهبان

با توجه به ضرورت هماهنگی و ایجاد تمرکز در دفاع غیرنظامی در زمان جنگ و به ویژه در شرایط کنونی که شهرهای کشور اسلامیان زیر فشار بمباران شدید و گسترده هواپیماهای رژیم بعثی عراق قرار گرفته، خواهشمند است با توجه به اصل ۹۸ قانون اساسی اعلام نظر فرمایند:

آیا تشکیل سازمانی تحت عنوان سازمان دفاع غیرنظامی زیر نظر نخست وزیر جهت ایجاد هماهنگی و سیاست گذاری اقدامات دستگاه های اجرایی و برنامه ریزی های لازم به منظور انجام پدافند غیرعامل و بسیج امکانات همه دستگاه های اجرایی در این راستا با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مخالفت دارد یا خیر؟

میرحسین موسوی

نخست وزیر

شماره: ۷۷۵۱

تاریخ: ۱۳۶۵/۱۲/۵

جناب آقای میرحسین موسوی

نخست وزیر محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۱۰۱۲۶۲ مورخ ۱۳۶۵/۱۲/۲، موضوع در جلسه شورای

نگهبان مطرح گردید و نظر شورا به شرح زیر اعلام می شود:

«نظر به اینکه به موجب اصل ۱۳۴ قانون اساسی هماهنگ ساختن تصمیم های دولت و... از وظایف نخست وزیر است، همان طور که در نامه شماره ۱۶۱۹ مورخ ۱۳۶۳/۷/۳ اظهار نظر شده است، تشکیل سازمانی تحت هر عنوان زیر نظر نخست وزیر صرفاً جهت ایجاد هماهنگی و سیاست گذاری اقدامات دستگاه های اجرایی و برنامه ریزی های لازم به منظور انجام پدافند غیرعامل و بسیج امکانات دستگاه های اجرایی با قانون اساسی مغایرت ندارد.»

قائم مقام دبیر شورای نگهبان

خسرو بیژنی

۳-۴- نظریه تفسیری شماره ۵۴۶۲ مورخ ۱۳۷۲/۸/۵ شورای نگهبان در خصوص استفسار رئیس مجلس شورای اسلامی:

شماره: ۲/ه/ب

تاریخ: ۱۳۷۲/۷/۲۸

شورای محترم نگهبان

با عنایت به اینکه اولاً به موجب اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی هیئت وزیران می‌تواند برخی از امور مربوط به وظایف خود را به کمیسیون‌های متشکل از چند وزیر واگذار نماید و نه به یکی از معاونت‌های ریاست جمهوری و ثانیاً نظر به اینکه رفع اختلافات موضوع اصل یکصد و سی و چهارم قانون اساسی به صراحت این اصل با پیشنهاد رئیس جمهور به عهده هیئت وزیران محول شده است، لذا تصویب‌نامه شماره ۳۵۶۰۰-ت/۲۰۷ هـ - ۱۳۷۲/۷/۵^(۱) که نظر معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری را در زمینه رفع اختلافات مورد نظر کافی تلقی کرده است، مغایر دو اصل فوق‌الاشعار می‌باشد. ضمناً یادآوری این نکته را نیز لازم می‌داند که هیئت وزیران در محدوده اعمال یکصد و سی و چهارم قانون اساسی با ارسال این قبیل مصوبات نزد اینجانب این امکان آن را فراهم می‌ساخت که قطع نظر از بررسی مسئله مورد اختلاف یا تداخل در وظایف قانونی و ارزیابی امر نیاز به تفسیر یا تغییر قانون که از جمله مصوبات اصل مزبور می‌باشد، چنانچه احتمالاً تصمیم متخذه با قانون مغایرت می‌داشت ضمن استدلال و ذکر مستند یا مستندات قانونی، اینجانب مراتب مغایرت مصوبه را اعلام نمایم تا

۱.

شماره: ۳۵۶۰۰-ت/۲۰۷ هـ

تاریخ: ۱۳۷۲/۷/۵

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۲/۶/۷ به استناد اصل یکصد و سی و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب نمود:

در مواردی که اختلاف نظر دستگاه‌ها در استنباط از قوانین و مقررات، منجر به استعلام از معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری می‌شود، نظر معاونت یاد شده در صورتی که موضوع اختلاف نیاز به تفسیر و یا تغییر قانون نداشته باشد، برای کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط لازم‌الابتناع است.

نسبت به الغاء آن قسمت از مصوبه که مغایر با قانون تشخیص شده اقدام قانونی به عمل آید؛ در حالی که تفویض اختیار یا مسئولیت قانونی موضوع اصل یکصد و سی و چهارم قانون اساسی به معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری علاوه بر اینکه امری آن چنان مهم و اساسی که واضعان قانون اساسی آن را در صلاحیت هیئت وزیران و آن هم به پیشنهاد ریاست جمهوری قرار داده‌اند به یک نفر محول شده است، اصولاً چون اتخاذ تصمیم معاونت مزبور در غالب تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های موضوع اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی قرار نمی‌گیرد، لذا با عدم ارسال این قبیل تصمیمات نزد اینجانب عملاً انجام رسالت قانونی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز متعسر و شاید هم غیرممکن خواهد شد. علی‌هذا با عنایت به تفسیری که طی شماره ۲۱۰۱ - ۱۳۷۲/۲/۱۵^(۱) آن شورای محترم از اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی به عمل آمده است، ضمن ارسال تصویری از تصویب‌نامه شماره ۳۵۶۰۰/ت ۲۰۷ هـ - ۱۳۷۲/۷/۵ هیئت وزیران، چگونگی امر جهت نوعی چاره‌جویی در این قبیل موارد و اعلام مراتب به اینجانب به آگاهی می‌رسد.

علی‌اکبر ناطق نوری

رئیس مجلس شورای اسلامی

شماره: ۵۴۶۲

شماره: ۲۱۰۱

تاریخ: ۱۳۷۱/۶/۱۵

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

عطف به نامه شماره ۴۱۹ هـ ب مورخ ۱۳۷۰/۸/۱۳، در خصوص تفسیر اصل (۱۳۸) قانون اساسی موضوع در جلسه شورای نگهبان مطرح و مورد بحث و بررسی قرار گرفت، نظر تفسیری شورا بدین شرح اعلام می‌گردد:

«کلمه قوانین مذکور در ذیل اصل (۱۳۸) قانون اساسی، شامل قانون اساسی نمی‌شود.»

دیر شورای نگهبان

احمد جنتی

[گفتنی است تاریخ نامه‌ی فوق، در متن نامه‌ی رئیس مجلس شورای اسلامی به شورای نگهبان، به

اشتباه ۱۳۷۲/۲/۱۵ درج شده که تاریخ ۱۳۷۱/۶/۱۵ صحیح می‌باشد.]

تاریخ: ۱۳۷۲/۸/۵

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی
عطف به نامه شماره ۲/هـ/ب مورخ ۱۳۷۲/۷/۲۸، موضوع در جلسه مورخ ۱۳۷۲/۸/۵ شورای نگهبان مطرح شد و نظر تفسیری شورا بدین شرح اعلام می‌گردد:
«از اصل ۱۳۴ قانون اساسی استفاده می‌شود که در هر یک از موارد اختلاف، هیئت وزیران مرجع اتخاذ تصمیم است و لاغیر، مگر در واگذاری تصویب برخی از امور مربوط به وظایف دولت به کمیسیون‌های متشکل از چند وزیر (به موجب اصل ۱۳۸ قانون اساسی).»

دبیر شورای نگهبان
احمد جنتی

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱- نظر شماره ۵۶۸۶ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۱۶ شورای نگهبان در خصوص استعلام رئیس مجلس شورای اسلامی نسبت به تغییر نحوه رأی‌گیری در کمیسیون متشکل از چند وزیر در مصوبه هیئت وزیران:

شماره: ۶/ب-ه
تاریخ: ۱۳۷۲/۹/۲۸

شورای محترم نگهبان

پیرو نامه شماره ۲/هـ/ب مورخ ۱۳۷۲/۷/۲۸ و ضمن ارسال تصویرهایی از دو فقره تصویب‌نامه‌های شماره ۲۱۱۵/ت/۲۱۱ هـ مورخ ۱۳۷۲/۷/۸^(۱) و شماره ۴۲۵۱۸/ت

۱. شماره: ۲۱۱۵/ت/۲۱۱ هـ

تاریخ: ۱۳۷۲/۷/۸

ریاست جمهوری- دبیرخانه شورای مناطق آزاد تجاری، صنعتی
هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۲/۶/۳۱ به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب نمود:
وظایف و اختیارات هیئت وزیران مذکور در قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری، اسلامی ایران (به استثنای تبصره (۲) ماده (۱) قانون مزبور) - مصوب ۱۳۷۲- به وزرای
←

۲۴۴ هـ مورخ ۱۳۷۲/۸/۱۸^(۱) به طوری که ملاحظه می‌فرمایید هیئت وزیران با اصلاح تبصره (۱) تصویب‌نامه قبلی خود، به گونه‌ای اتخاذ تصمیم نموده‌اند که اگر فی‌المثل ده یا نه نفر از وزراء عضو شورا یا کمیسیون در یکی از جلسات شرکت داشتند و پنج یا

→

شورایی (کمیسیونی) به ریاست رئیس جمهور و متشکل از وزرای امور اقتصادی و دارایی، بازرگانی، کشور، کار و امور اجتماعی، صنایع، صنایع سنگین، معادن و فلزات، راه و ترابری، نفت، نیرو و رئیس سازمان برنامه و بودجه، معاون اقتصادی ریاست جمهوری، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دبیر شورای مناطق آزاد تجاری صنعتی تفویض می‌شود.

تبصره ۱- ملاک تصویب در شورای (کمیسیون) فوق موافقت اکثریت وزرای عضو می‌باشد و مصوبات مزبور در صورت تأیید رئیس جمهور با رعایت ماده (۱۹) آیین‌نامه داخلی هیئت دولت قابل صدور خواهد بود.

تبصره ۲- شورای (کمیسیون) مناطق آزاد تجاری- صنعتی دارای دبیرخانه‌ای خواهد بود که زیر نظر دبیر شورای مزبور اداره می‌شود.

تبصره ۳- دبیر شورای مناطق آزاد تجاری- صنعتی با حکم رئیس جمهور منصوب می‌گردد.

حسن حبیبی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت با توجه به اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای اطلاع مقام محترم ریاست مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد.

۱.

شماره: ۴۲۵۱۸/ت/۲۴۴ هـ

تاریخ: ۱۳۷۲/۸/۱۸

ریاست جمهوری- دبیر خانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری، صنعتی

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۲/۸/۱۲ به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب نمود:

تصویب‌نامه شماره ۲۱۱/ت/۱۳۷۲/۷/۸ مورخ ۱۳۷۲/۷/۸ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

۱- تبصره (۱) به شرح زیر تغییر می‌یابد:

ملاک تصویب در شورای (کمیسیون) فوق، در موارد تفویضی، موافقت حداقل چهار نفر از وزرای حاضر در جلسه است.

۲- عبارت «شورای مناطق آزاد» به عبارت «شورای عالی مناطق آزاد» اصلاح می‌شود.

حسن حبیبی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت با توجه به اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای اطلاع مقام محترم ریاست مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد.

چهار نفر از اعضاء غیر وزیر شورا یا کمیسیون مزبور نیز در جلسه شرکت داشته باشند، بالتیجه در فرض آنکه شش یا پنج نفر از وزراء با امری موافقت نداشته باشند، لکن پنج یا چهار نفر اعضای غیر وزیر در معیت چهار نفر از وزراء با امر مزبور موافقت داشته باشند، چنین مصوبه‌ای مستنداً به تصویب‌نامه شماره ۴۲۵۱۸/ت/۲۴۴ هـ مورخ ۱۳۷۲/۸/۱۸ اعتبار و قوت اجرایی خواهد داشت؛ در حالی که با عنایت به حضور ده یا نه نفر از وزراء بر حسب مورد موافقت شش نفر یا پنج نفر آنان ضرورت دارد. علی‌هذا چون به نظر می‌رسد تبصره یک اصلاحی با منظور اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی که لزوم اکثریت آرای وزراء عضو هر یک از کمیسیون‌های متشکله با امر مطروحه در کمیسیون می‌باشد در تضاد و بالتیجه مغایر با قانون اساسی است، لذا مراتب جهت نوعی چاره‌جویی از طرف آن شورای محترم اعلام گردید. دستور فرمایید از نتیجه تصمیم متّخذۀ اینجانب را مطلع سازند.

علی‌اکبر ناطق نوری

رئیس مجلس شورای اسلامی

شماره: ۵۶۸۶

تاریخ: ۱۳۷۲/۱۰/۱۶

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

نامه شماره ۶۸۴/ب- هـ مورخ ۷۲/۹/۲۸ در جلسه مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۱ شورای

نگهبان مطرح شد و نظر شورا بدین شرح اعلام می‌گردد:

«مستفاد از مصوبه هیئت دولت این است که غیر وزراء حق رأی ندارند و لذا

محذور مذکور در نامه فوق پیش نمی‌آید، لکن از این لحاظ که غیر وزراء را نیز

عضو کمیسیون مذکور دانسته است، خلاف اصل ۱۳۸ قانون اساسی است.»

دبیر شورای نگهبان

احمد جنتی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

۵-۱- تذکر شماره ... مورخ ۱۳۶۰/۹/... شورای نگهبان به رئیس جمهور وقت

پیرامون سرنوشت نهادها و سازمان‌های مستقل یا وابسته به نخست‌وزیری و وزارت مشاورت و اظهار نظر در نحوه عمل منطبق با قانون اساسی نسبت به این دستگاه‌ها:

آذرماه ۱۳۶۰

حضرت حجت‌الاسلام آقای حاج سید علی خامنه‌ای دامت افاضاته

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

با عرض سلام و مسئلت مزید توفیقات جناب‌عالی، نظر به مسئولیت خطیری که طبق اصل ۱۱۳ قانون اساسی، رئیس جمهوری اسلامی در اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه‌گانه به عهده دارد و نظر به اهمیت و تأثیری که اجراء قانون اساسی و استقرار جمهوری اسلامی و جلب اعتماد عموم و آسیب‌ناپذیری نظام از خطرات احتمالی فعلی و مخصوصاً آینده دارد و با توجه به اینکه بیش از دو سال از تصویب قانون اساسی گذشته و هنوز جریان امور کشور خصوصاً تشکیلات قوه مجریه با قانون اساسی تطبیق کامل نیافته است، اینجانبان (اعضای شورای نگهبان) با جلب توجه جناب‌عالی به نکات ذیل انتظار داریم در اجرای اصول قانون اساسی بالخصوص اصولی که با قوه مجریه ارتباط دارد، که جناب‌عالی در رأس آن قرار دارید، اقدامات لازم را بفرمایید.

به نظر شورای نگهبان، قانون اساسی نقشه کلی و کل نقشه امور کشور است که کلیه نهادها و ارگان‌ها و بنیادها و سازمان‌ها و شوراها و ادارات و هر جریانی که معمولاً در اختیار حکومت‌ها و نظامات قرار دارد باید با قانون اساسی منطبق باشد و در همان محدوده‌ای که قانون اساسی تعیین کرده است شکل بگیرند و چنانچه در خارج از آن باشند، هرچند با دولت هماهنگی کنند، قانونی نخواهند بود. بنابراین در ارتباط با قوه مجریه و امور اجرایی، غیر از وزارتخانه‌ها و نهادهای مذکور در قانون اساسی، سازمان‌ها و نهادهایی که قبل از انقلاب وجود داشته یا بعد از انقلاب به وجود آمده باشند، در صورتی که از بودجه دولت استفاده می‌نمایند یا اموال عمومی را که از ید غاصبان استنقاذ^(۱) شده در اختیار دارند، باید یا حذف شوند و یا در صورت لزوم ادامه کار آنها یا به وزارتخانه‌ای که مناسب باشند ضمیمه شوند و یا اگر ضرورت دارد وزارتخانه‌ای برای آنها تأسیس گردد که به هر صورت، داخل در دولت و قوه مجریه و تشکل وزارتخانه مستقل یا اداره وزارتخانه تحت ریاست رئیس جمهوری اسلامی باشند. درحال حاضر

۱. استنقاذ: از دست کسی گرفتن، خلع ید نمودن.

بسیاری از نارسایی‌ها و بلکه نگرانی‌ها و نارضایتی‌ها از عدم تمرکز نهادهای بعد از انقلاب در قانون اساسی و استقلال آنها از دولت و تشکیل ستادها و هیئت‌های اجرایی به صورت غیرقانونی است. البته این به آن معنی نیست که نهادهای انقلابی بد عمل کرده‌اند یا وجودشان در آینده و جزء تشکیلات کل قوه مجریه لازم نیست و یا اینکه افرادی که در رأس آنها قرار گرفته‌اند شایستگی لازم را ندارند، بلکه مقصود این است که هر کدام از این نهادها و سازمان‌ها که از برکت انقلاب اسلامی تأسیس شده‌اند با توجه به نقشی که در پیشبرد انقلاب داشته‌اند اصالت قانونی یافته و هم ادامه کار آنها تضمین شود و هم مستقیماً تحت نظر وزیر مربوط و دولت قرار بگیرند و در نهایت مثل سایر وزارتخانه‌ها و ادارات تابعه آنها مسئول مجلس شورای اسلامی باشند و احیاناً هم خودسرانه یا بدون ضابطه قانونی اقدام نشود و برای خودشان و مردم سردرگمی ایجاد نکنند و قانون اساسی معیار بازسازی کشور شود و همه نسبت به آن احساس مسئولیت و تعهد نمایند و بالاخره نظام جمهوری اسلامی مستحکم شده و در معرض تزلزل قرار نگیرد. بدیهی است نظری که آقای نخست‌وزیر اعلام کرده‌اند که جهت هماهنگ شدن نهادها با دولت معاونی معین نمایند، مفهومی وجود نهادهای اجرایی در خارج از دولت و قوه مجریه است و با قانون اساسی مغایرت دارد، مگر اینکه مقصود این باشد که معاون مذکور مطالعات لازم را برای حذف یا اثبات نهادها به صورت ادغام در وزارتخانه‌ها یا تأسیس وزارتخانه جدید و مستقل انجام دهد. سازمان‌هایی که تحت نظر نخست‌وزیر یا وزیر مشاور است نیز باید حذف شود و یا مستقلاً وزارتخانه‌ای پیدا کند و یا به صورت یکی از ادارات تابعه وزارتخانه‌ها درآید.

به نظر می‌رسد این نکات به وضوح از قانون اساسی استفاده می‌شود:

اولاً از اصل ۶۰ استفاده می‌شود، اعمال قوه مجریه از طریق رئیس جمهور و نخست‌وزیر و وزرا است. چنانچه یک سازمان یا نهاد مستقل باشد و از غیر این طریق وارد عملیات اجرایی شود با این اصل مغایرت دارد و چنانچه یک سازمان یا نهاد را نمی‌توان جزء سازمان ریاست جمهوری قرار داد، جزء سازمان نخست‌وزیری نیز قرار داده نمی‌شود و با مفهوم این در سازمان مغایرت دارد و مثل این است که سازمان خط آهن یا آبرسانی را ضمیمه وزارت دادگستری سازند. مفهوم اصل ۶۰ این است که در اعمال قوه مجریه، رئیس جمهور و نخست‌وزیر و وزرا به ترتیب دخالت دارند؛ رئیس جمهور با پیشنهاد نخست‌وزیر و تصویب وزرا و دستور اجرای قانون و سایر وظایف

مقرر در قانون اساسی دخالت خود را اعمال می‌نمایند و نخست‌وزیر با پیشنهاد وزرا به رئیس جمهور و مجلس و انجام سایر وظایف مقرر در اعمال قوه مجریه دخالت می‌کند. ثانیاً از اصل ۱۳۴ استفاده می‌شود که نخست‌وزیر با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می‌نماید، بنابراین ضمیمه شدن یک نهاد یا سازمان به نخست‌وزیری و قرار گرفتن آن در تحت نظر مستقیم نخست‌وزیر بدون همکاری وزیران و بدون بودن آنها در جریان اجراء قانون، با اصل ۱۳۴ مغایرت دارد.

ثالثاً در اصل ۸۸ پیش‌بینی شده که هر نماینده‌ای می‌تواند در هر مورد از وزیر مسئول آن سؤال نماید و مسئله سؤال از نخست‌وزیر مطرح نیست و این پیش‌بینی برای این است که نماینده بتواند درباره تمام امور اجرایی از وزیر مسئول آن سؤال نماید، و اگر بنا باشد سازمان‌ها و نهادها مستقل باشند یا تحت نظر نخست‌وزیر یا در نخست‌وزیری ادغام و بخش مهم امور اجرایی بدون گذشتن از کانال وزرا به اجرا برسد، سؤال از این‌گونه امور برای نمایندگان امکان قانونی نخواهد داشت.

رابعاً از اصل ۱۳۳ استفاده می‌شود که مسئولین سازمان‌های مختلف و مستقل اجرایی و دولتی، وزرا می‌باشند و باید به تصویب رئیس جمهور معین و از مجلس رأی اعتماد بگیرند؛ در حالی که اگر سازمانی تحت نظر نخست‌وزیری قرار گرفت و مثلاً گفته شد سازمان اوقاف یا شورای عالی قضایی یا مخابرات تحت نظر نخست‌وزیری است، نخست‌وزیر بدون تصویب رئیس جمهور و رأی اعتماد مجلس برای آن رئیس معین خواهد نمود و بالاخره اگر این وضعیت را قانونی فرض کنیم باید ادغام بسیاری از وزارتخانه‌ها را در نخست‌وزیری قانونی بدانیم، در حالی که از اصول متعدد مبحث نخست‌وزیر و وزرا مثل اصل ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷ کاملاً معلوم می‌شود که نخست‌وزیر باید کارهای اجرایی را از طریق وزرا که حتی عزل و نصب یک نفر از آنها باید با تصویب رئیس جمهور باشد و برای وزیر جدید از مجلس رأی اعتماد بگیرد، انجام دهد. بدیهی است که اگر سازمانی حتی از نخست‌وزیری مستقل باشد به طریق اولی وضعیت مغایر با این اصول می‌باشد.

خامساً اصل ۱۴۱ نیز در تطبیق سازمان‌ها با قانون اساسی باید کاملاً ملاحظه و رعایت شود که اگر سازمانی بدون اینکه ضمیمه وزارتخانه‌ای شود تحت نظر وزیران وزارتخانه قرار بگیرد که شخص واحد وزیر و رئیس باشد، با این اصل ۱۴۱ مغایر می‌باشد و بنابراین حتی قرارداد دادن سازمانی تحت نظر وزیر مشاور، مغایر با قانون اساسی است؛ زیرا اگر وزیر

مشاوری، شغل است با ریاست یک سازمان یا بیشتر، اشکال دو شغلی پیش می‌آید و اگر شغل نیست، چرا وزرای مشاور از بیت‌المال حقوق دریافت می‌نمایند.

در خاتمه با تذکر به این نکات و اعتماد به بینش و آگاهی جناب‌عالی، انتظار این است که ترتیبی داده شود که کلیه سازمان‌ها و نهادهای شوراهای و انجمن‌ها با قانون اساسی تطبیق یابند تا همه سازمان‌ها در حد واحد تحت نظر وزرای مسئول قرار گرفته و امکان نظارت مجلس بر همه امور فراهم شود و هم برای دیوان عدالت اداری و سازمان بازرسی کل کشور نیز طبق اصول ۱۷۳ و ۱۷۴ امکان رسیدگی به تظلمات در همه موارد و نظارت بر حسن جریان امور و اجراء صحیح قوانین فراهم باشد و حدود مداخلات و مسئولیت‌ها مشخص شود و ضمناً از این تاریخ به بعد هم از تأسیس سازمان‌ها و هیئت‌ها و شوراهای در خارج از محدوده قانون اساسی و بدون مجوز قانونی جلوگیری به عمل آید. یقیناً با توجه به این نکات، بسیاری از مشکلات مهم و نارضایتی‌ها مرتفع شده و کشور در مسیر ثبات و قانونی شدن جریان‌ها گام‌های بیشتر و بلندتر برخواهد داشت.

والله ولی التوفیق

والسلام علیکم و رحمۃ الله و برکاته

شماره: ۱۰/۰۹/م

تاریخ: ۱۳۶۰/۹/۲۳

آیت‌الله آقای شیخ لطف‌الله صافی

نامه جناب‌عالی و حضرات حجج و آیات آقایان ربانی شیرازی، خزعلی، رضوانی و جناب آقای آراد درباره سرنوشت نهادهای سازمان‌های مستقل یا وابسته به نخست‌وزیری و وزارت مشاورت، و اظهارنظر در نحوه عمل منطبق با قانون اساسی نسبت به این دستگاه‌ها ملاحظه شد.

با سپاس از راهنمایی و تذکر آن ذوات محترم، نامه مزبور عیناً جهت بررسی و اظهارنظر به مشاوران و مسئولان ارائه شد. نتیجه تلوأ به اطلاع حضرات خواهد رسید.

سیدعلی خامنه‌ای

رئیس جمهوری اسلامی ایران

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نمایان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل‌های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی‌نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir